

QIZIL QANOTLI TERAK BARG QO'NG'IZI

(*Chrysomela populi*)

Mirzosharipova Ma'mura Shavkatjon qizi

o'qituvchi

Farg'ona davlat universiteti

Annotatsiya: *Maqolada Janubiy Farg'ona hududida tarqalgan Qizil qanotli terak bargi qo'ng'izi yoki terak bargi qo'ng'izi (lot. Chrysomela populi) faunasi va tarqalishiga doir ma'lumotlar tajriba tahlillari orqali izohlab berilgan.*

Kalit so'zlar: *Janubiy Farg'ona, Qizil qanotli terak bargi qo'ng'izi yoki terak bargi qo'ng'izi (lot. Chrysomela populi) entomologik, ekotizm, kolleksiya, biotsenoz, hasharot, , populyatsiya*

Abstract. *In the article, information on the fauna and experience of the Red-winged sweat leaf beetle or poplar leaf beetle (lat. Chrysomela populi) in South Fergana is explained through experimental analysis.*

Key words: *South Fergana, Red-winged poplar leaf beetle or poplar leaf beetle (lat. Chrysomela populi), thomisidae, entomological arachnological, ecotism, collection, biocenosis, insect, population.*

Qizil qanotli terak bargi qo'ng'izi yoki terak bargi qo'ng'izi (lot. *Chrysomela populi*) Chrysomeline kenja oilasiga mansub barg qo'ng'izlarning eng keng tarqalgan va tez-tez uchraydigan turlaridan biri bo'lib hududlar. Qo'n'izlar apreldan oktyabrgacha ularning oziq o'simliklari - tol va terak o'sadigan joyda uchraydi. Voyaga yetgan hasharotlarning tana uzunligi 9-13 mm. Tanasi sarg'ish-jigarrang yoki qizil rangga ega.

Ular ignabargli, aralash va bargli o'rmonlarda, o'rmon chekkalarida, shahar atrofida, quruq o'tloqlarda yashaydilar, shuningdek, suv omborlarining qumli qirg'oqlari, masalan, daryolar, ko'llar chegaralarida joylashgan qirg'oq butazorlarida uchraydi.

Individuallar asosan turli tol va teraklarning yosh barglari bilan oziqlanadilar, lekin asosan , oq terak, tol bilan oziqlanadilar, Ba'zan qora terak, kirpikli terak, *Populus canadensis*, *Populus* bilan oziqlanishi ham qayd etilgan.

Voyaga etganlar yil bo'yi yashaydilar, ular po'stlog'i ostida yoki ozuqa daraxtlar atrofidagi bargli axlatlar orasida qishlashadi va juda kamdan-kam hollarda aprelgacha faol bo'ladilar, ular maydan avgustgacha mo'l-ko'l bo'lib, sentyabr yoki kamdan-kam hollarda oktyabrgacha faol bo'ladilar. Juftlashish va tuxum qo'yish jarayoni bahordan to yozning boshigacha davom etadi. Urug'langandan so'ng urg'ochilar tuxumlarni barglarning pastki tomoniga taxminan 20 dona tuxum qo'yadi va lichinkalar taxminan 10 kundan keyin paydo bo'ladi. Lichinkalar barglarning pastki qismida umumiy oziqlanishadi, Va ko'pincha barglarni butunlay yo'q qiladi. Ular bargning et qismi bilan oziqlanadi. Lichinka bir oy ichida 3 marta tulab, poyada yoki barglarning pastki qismida Pupa yani g'umbakka aylanadi va bu bosqich taxminan 2 hafta davom etadi. Yosh va voyaga yetgan individlarni iyun oyining oxiridan sentyabrgacha uchratish mumkin bo'ladi. Yosh individlar yoz davomida oziqlanadilar, lekin

juftlashmaydilar. Ular bir marta qishlagandan so'ng bahorda juftlasha boshlaydi. Imagolarida qanotlari to'liq rivojlanganligiga qaramay kam hollarda uchadilar, hayotining asosiy qismini ozuqa o'simligida o'tkazadilar.

Tadqiqot ishlari 2022-2023 yillarda Farg'ona vodiysining janubiy hududlari bo'ylab Quvasoy shahri, Farg'ona tumani Avval qishlog'i (40°18'07.7"N 71°55'57.0"E), Log'on qishlog'i (40°15'21.0"N 71°54'03.0"E), Damko'l (40°15'21."N °50'07.2"E), hududlarida olib borildi. Tadqiqotlarda entomologik hamda uslublardan foydalanildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Mirziyoyev Sh.M.ning Farmoni "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'grisida" gi. Xalq so'zi, 8-fevral 2017-yil.

2. Определитель насекомых, повреждающих деревья и кустарники полезацильных полос/. Е. Н. Павловский, ред. проф. Г. Я. Бей-Биенко

3. Dadayev S Foydali hashorotlar „Nizomiy nomidagi TDPU”

4. Dadayev S O'simlik zararkunandalariga qarshi kurashda hashorotlardan foydalanish metodik qo'llanma Toshkent 2004

5. Dadayev S. Entomologiya fanidan o'quv uslubiy majmua Guliston 2013